

Dato: 24. april 2018 Fra/til: KI 1100-1300
Referent: Bente Hagerupsen Møteleder: Anniken Hauglie
Til stede: Arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie
Politisk rådgiver Fredrik Tronhuus, ASD
Johan Lothe (Wayback)
Line Eikenes Langsholt (RIO)
Torvald Øyen (Velferdsalliansen)
Ellen Bachmann, Batteriet Oslo
Øyvind Opland, ASD
Bente Hagerupsen, ASD

Fraværende: Leni Hemminghytt, Ann-Kirsti Brustad, Unni Bjerkmo

Kopi:

Referat fra møte 24. april 2018 i Kontaktutvalget mellom regjeringen og representanter for sosialt og økonomisk vanskeligstilte

1. Velkommen og orientering om aktuelle saker

Statsråd Anniken Hauglie ønsket velkommen. Nye møtedeltakere denne gangen var Torvald Øyen, styreleder i Velferdsalliansen, og politisk rådgiver Fredrik Tronhuus i ASD. Det var meldt tre frafall til møtet; Leni Hemminghytt, Ann-Kirsti Brustad og Unni Bjerkmo. Referat fra møtet 8. januar 2018 er godkjent og sendt ut. Under eventuelt meldte Samarbeidsforum mot fattigdom inn brukermedvirkning.

Statsråden orientere kort om aktuelle saker og pågående arbeid.

- Regjeringen har satt ned et sysselsettingsutvalg. Utvalget skal se på årsakene til den svake sysselsettingsutviklingen vi har bak oss, hvordan inntektssikringsordningene kan virke bedre sammen og foreslå tiltak som kan løfte deltakelsen i arbeidslivet for utsatte grupper. I fase to vil partene i arbeidslivet bli koblet på.
- Regjeringen har tatt initiativ til en inkluderingsdugnad hvor målet er å få flere personer som står utenfor arbeidslivet, over i arbeid (tema for møtet).
- Regjeringen vil legge fram en ny strategi for integreringsarbeidet innen utgangen av 2018. Fafos evaluering viser at det er store forskjeller mellom kommunene med hensyn til tilbudet som gis og måloppnåelse.
- Regjeringen har startet arbeidet med en stortingsmelding om ulikhet. I forbindelse med trontaledebatten fattet Stortinget følgende vedtak: "Stortinget ber regjeringen fremme en stortingsmelding om tiltak mot den økende ulikheten i makt og rikdom i Norge". FIN koordinerer arbeidet.

- Statsråden har deltatt på EUs uformelle arbeids- og sosialministermøte 17.-18. april i Sofia. Arbeidslivskriminalitet og nytt direktivforslag om arbeidsvilkår var temaer.
- Statsråden viste til at det som en oppfølging av et ønske fra Samarbeidsforum mot fattigdom er avholdt et møte der ASDs nasjonale ekspert i EU-kommisjonen orienterte om pågående arbeid i EU.
- OECD har gjennomført en landstudie for Norge om ungdom som ikke er i arbeid, utdanning eller opplæring (NEET). Rapporten viser at det er en stor jobb å gjøre for å inkludere flere i arbeidslivet. En særlig bekymring er knyttet til de som ikke fanges opp av NAV. Samarbeidsforum sa at mange av disse trolig er i eller mellom behandling i helseinstitusjoner, og at det er viktig at helsesektoren tenker arbeid og aktivitet.
- Det vil i 2018 bli igangsatt en ekstern evaluering av ordningen med drifts- og prosjektilskudd til frivillig arbeid mot fattigdom og sosial ekskludering. Arbeids- og velferdsdirektoratet vil være oppdragsgiver for evalueringen. ASD er opptatt av at erfaringene og synspunktene til organisasjonene i Samarbeidsforum mot fattigdom, og andre organisasjoner, må komme fram i evalueringen.

2. Inkluderingsdugnaden

Statsråden sa at regjeringen med utgangspunkt i Jeløya-plattformen har tatt initiativ til en inkluderingsdugnad. Målet er å få flere personer som i dag står utenfor arbeidslivet, over i arbeid. Det skal jobbes bredt, både på systemnivå og individnivå, for å inkludere flere i arbeidslivet. Det gjennomføres nå innspillsmøter med ulike aktører om hva som skal til for å få til bedre inkludering, og hvordan aktørene kan forplikte seg til å bidra. Målet er at flere arbeidsgivere ansetter flere personer som står utenfor, og å fylle opp verktøykassa til NAV. Regjeringsplattformen inneholder et mål om at minst 5 prosent av nyansatte i staten skal være personer med nedsatt funksjonsevne eller "hull i CVen".

Ellen Bachmann opplyste at Samarbeidsforum mot fattigdom skal ha et møte med NHO for å bli bedre kjent med arbeidsgiversiden. På spørsmål fra statsråden svarte Line Eikenes Langsholt at det sentrale brukerutvalget i NAV fungerer bra nå, og at NAV er gode på den brede brukerhøringen via digitale løsninger som testlab, brukerpanel m.m. Hun viste også til at Arbeids- og velferdsdirektoratet arbeider med å utvikle en brukermedvirkningsstrategi.

Innlegg v/ Johan Lothe – Straff, soning og arbeid

Arbeidsmarkedet i dag stiller høye krav til kompetanse. Mye gjøres for at innsatte skal kunne gjennomføre videregående skole under soning. Langtidsdømte må imidlertid få bedre muligheter til å ta høyere utdanning. Frigang til utdanning med maksimumsgrense på to år er for kort for denne gruppen.

Arbeidsdriften i kriminalomsorgen bærer fortsatt i stor grad preg av sysselsetting under soning og i mindre grad om arbeidsrelatert praksis som gir relevant kompetanse. Arbeidsdriften må gi relevant kompetanse og kompetansebevis, og være tilpasset arbeidsmarkedets behov; i dagens arbeidsmarked er det for eksempel behov for håndverkere. Dette er viktig for å få til en god tilbakeføring. Mange kommuner, bl.a.

annet Oslo, samt staten, krever at deres leverandører tar inn lærlinger. Dette kravet bør også gjelde private. Det er behov for bedre samarbeid mellom kriminalomsorgen og fylkeskommunen om skole/utdanning. Wayback har erfaring med at kriminalomsorgens behov for å fylle opp plasser pga. soningskøer kan medføre overflytting fra et soningssted til et annet uten at det tas hensyn til den innsattes gjennomføring av studier. Det er mange eksempler på at innsatte får avbrutt utdanningsløp og ikke får tatt eksamen. Dette er både til hinder for en god progresjon i soningen og også muligheter for arbeid etter soning.

NAVs tilstedeværelse i fengsel er bra, men dagens ordning med NAV-koordinator på soningsstedene (NAV-veileder i fengsel) bør revurderes. Ved løslatelse er NAV-koordinatoren en nøkkelperson med hensyn på å finne arbeid. Det er NAV-koordinatoren som kjenner den innsatte best, og som sammen med sosialkonsulent og tilbakeføringskonsulent kan støtte og motivere den enkelte i sin endringsprosess. NAV-koordinatoren har ingen vedtaksmyndighet, og korte telefontider, telefonkø og problemer med å få kontakt med NAV-konsulenten på NAV-kontoret er til hinder for at NAV-koordinatoren i fengsel får utført sitt arbeid. Få innsatte får hjelp til å komme i ordinært arbeid ved løslatelse. De fleste kommer i arbeidspraksis i en tiltaksbedrift. NAV-koordinatorene i fengsel må få vedtaksmyndighet. Vedtaksmyndighet vil gjøre det lettere å få til individuelle løsninger. Det er for få NAV-koordinatører; ordningen med NAV-koordinator i fengsel må styrkes (flere ansatte). Arbeidsdagene må forenkles med f.eks. egen telefonkø for NAV-koordinatoren (slik som leger har).

I tiden etter løslatelse må den tidligere innsatte erfare at det lønner seg å jobbe. Mange opplever at når en klatrer oppover stigen, blir trinnene i stigen revet bort under en. Arbeidsavklaringspenger (AAP) blir avkortet dersom en jobber en time ekstra. Mange har AAP med lave ytelser, og mottar supplerende stønad, bl.a. bostøtte. Sosiale ytelser, stønader og bostøtte er til hinder for å få mennesker i en sårbar situasjon i arbeid. Mange sliter med å få de forskjellige ytelsene på plass og er redde for å miste opparbeidede rettigheter. Når en risikerer å miste rettigheter, er det vanskelig å ta skrittet fullt ut over i arbeid. Veien fra delvis arbeid og ut i fullt arbeid preges av tap av rettigheter, krav om tilbakebetaling og uforutsigbar økonomi. Det bør være enklere og bedre forutsetninger for å beholde stønader, som bostøtte og sosialstønad. Inntektsgrensen for bostøtte er for lav. Dette er særlig et problem for personer bosatt i Oslo. Disse kan få kommunal bostøtte, men ved for høy inntekt får enkelte krav om tilbakebetaling så lenge som et år etter. Dette er ikke et problem med den statlige bostøtten, da denne beregnes månedlig.

Lothe sa at det er positivt at regjeringen åpner for at 5 prosent av nyansatte i staten skal "ha hull i CVen". Dette bør også gjelde for arbeidsgivere i privat sektor. Wayback erfarer at stadig flere ønsker å gi tidligere rusmisbrukere og personer med soningsbakgrunn en sjanse, men fortrinnsvis på ordinære betingelser. Lønnstilskudd oppleves av små bedrifter som for komplisert og tungvint. Spesielt de minste virksomhetene sliter med å administrere ordningen og fylle inn lønnsrefusjonsskjemaene (har bl.a. ikke oversikt over arbeidsgiveravgift etc. da dette er satt ut til andre). Søknadsskjemaene for lønnsrefusjon

må bli enklere, og det må være forutsigbarhet med hensyn til lønnstilskuddets varighet. Statsråden sa at hun vil se på dette.

Wayback opplever at mange arbeidsgivere er usikre på hva som kreves av oppfølging ved å ansette en person med soningsbakgrunn. For personer som går inn i en ordinær arbeidsplass, kan det kreve mye oppfølging, særlig på kort sikt og i en overgangsfase. Arbeidsgivere som tar inn denne målgruppen kan ha behov for faddere. Dette kan være en kontaktperson hos NAV, men dette kan også være en oppgave som kan ivaretas av frivillige organisasjoner. Etablering av en mentortilskuddsordning for likemannsarbeid innen rus og psykisk helse er en idé. Det ble vist til LINs mentordning.

Lothe sa at høy gjeld til det offentlige ikke motiverer til arbeid. Ved gjeldsordning trekkes en dersom en jobber litt for mye. Mens det er lett å få gjeldsordning ved forbruksgjeld, er det vanskelig for de med høy gjeld til staten å få gjeldsordning. Mange må vente i flere år etter løslatelse med å få innvilget en offentlig gjeldsordning. Det bør være enklere å få gjeldsordning, også ved høye statlige krav. Det er viktig med økonomisk rådgivning for de svakeste.

Gjeld settes opp som tema på et senere møte i Kontaktutvalget.

Statsråden sa at hun vil ta opp innspillene om skole/utdanning og arbeidsdrift med Justisdepartementet, og problemet med at NAV-veileder i fengsel havner i telefonkø til NAV-kontoret med Arbeids- og velferdsdirektoratet. Hun sa at det er viktig å unngå glippsoner, og at den innsatte ved løslatelse må få tilbud om bolig og arbeid/aktivitet.

Statsråden opplyste om at regelverket for AAP er endret fra 1. januar 2018. Perioden man kan arbeide inntil 80 prosent og samtidig motta 20 prosent i AAP under opptrapping i jobb, er utvidet fra 6 måneder til 12 måneder. Endringen gir bedre muligheter til å prøve ut en høyere stillingsbrøk. Det er også åpnet for at mottakere av AAP kan jobbe i frivillige organisasjoner.

Innlegg v/ Line Eikenes Langsholt - Inkluderingsdugnad – Boligsosialt arbeid som innsats mot fattigdom

Det å ha et sted å bo er en grunnleggende forutsetning for alt, også arbeid. I Jeløya-plattformen, og i forbindelse med omtalen av inkluderingsdugnaden, står det ingenting om leiemarkedet. Leiemarkedet i Norge er trangt, og det er mange om beinet. Enkelte grupper, bl.a. barnefamilier og personer med psykiske helseutfordringer og rus, står nederst på prioriteringslisten når huseiere velger leietakere. Disse gruppene er dermed overlatt til det kommunale leiemarkedet. Kommunale boliger har dårlig standard, ofte svært utfordrende bomiljø og ventelistene er ofte lange.

Det finnes mange useriøse aktører i det norske leiemarkedet, være seg private utleiere med korte framleiekontrakter eller store eiendomsselskaper med mål om profitt. Prisen for boligen står ofte ikke samsvar med boligens standard eller beliggenhet, men for noen grupper er dette den eneste muligheten de har til å få en bolig. Det er nødvendig med en regulering av leiemarkedet. Langsholt viste til forslagene i NOU 11:2015 Rom for alle

om frivillig sertifisering av utleiery og om å se på sanksjonsmulighetene kommunene har overfor useriøse utleiery og uegnede utleieforhold. En må bygge ut leiemarkedet og ikke ensidig satse på eierlinjen. Statsråden nevnte her modellen med eie for leie.

En inkluderingsdugnad må inneholde en solid satsing på boligsosiale virkemidler. Med tryggheten og forutsigbarheten i en varig, trygg bolig som en har råd til å betale for, stiller en sterkere og mer motivert som jobbsøker.

Når boligprisene øker i eiermarkedet, øker de også i leiemarkedet. Husbankens boligsosiale virkemidler når ikke lenger de gruppene de er ment å ivareta, bl.a. barnefamilier med lav inntekt. Brukerorganisasjonene har spilt inn forslag til Husbanken og departementene de siste ti årene, bl.a. lengre lånetid og startlån for unge, uten å ha fått gjennomslag. Dyre leieboliger og dårlig standard rammer bl.a. barnefamilier. De som har trygd og samtidig har gjeld faller utenom og får ikke startlån. Bostøtten må økes for alle, ikke kun barnefamiliene.

Uførereformen, med endrede satser på uføretrygd, førte til at mange fikk for mye i inntekt før skatt og mistet retten til bostøtte, eller fikk mindre i støtte. Dette er utilsiktede konsekvenser av reformen. Samarbeidsforum har gjentatte ganger gjort departementet oppmerksom på dette. Samarbeidsforum oppfordrer statsråden enda en gang om å ta tak i dette ved å sørge for en endring i satsene for bostøtte (man må se på søkerens nettoinntekt, ikke bruttoinntekt). Det finnes eksempler på personer som kun har 86 kroner over inntektsgrensen og som får avslag om bostøtte. Statsråden viste til at det er etablert en overgangsordning for uføre som mottok bostøtte før uførereformen. Kompensasjonsordningen er forlenget ut 2018.

De som ikke får statlig bostøtte må søke supplerende støtte fra NAV (økonomisk sosialhjelp). Staten skyver ansvaret over på kommunene. Fattigdommen blir kommunal. Sosialdelen av NAV er allerede sterkt presset i mange kommuner, og vanskeligstilte grupper stilles opp mot hverandre. Når man har fått innvilget en statlig ytelse, burde man slippe å være avhengig av stadige behovsprøvde vedtak om supplerende stønad.

NAV skjerper nå kravet om at arbeidssøkere skal være villige til å flytte for å få arbeid. En forutsetning for mobilitetskravet er at man har et tilgjengelig og fungerende boligmarked, også leiemarked. Mobilitetskravet kan påvirke leiemarkedet på en negativ måte, og føre til at det blir flere korttids leieavtaler.

Kommunene bygger ikke nok boliger til å dekke behovene for boliger til bostedsløse og brukere innen rus- og psykisk helse. Den nasjonale boligstrategien varsler ekstra innsats på det boligsosiale arbeidet for disse målgruppene, men mangler virkemidler. Midlene som er bevilget som en del av det kommunale rammetilskuddet brukes ikke til det de er bevilget til, da midlene ikke er øremerket. Dette fører til en svekket finansieringsmulighet til boligsosiale initiativ. Boligsosiale virkemidler i form av tilskudd til kommunene fra Husbanken virker ikke etter hensikten. Det bør følge øremerkede midler med strategien.

Statsråden viste til Oslo kommune, der en i samarbeid med Husbanken tok i bruk hele potensialet av virkemidler. Det ble bl.a. bygget spesialtilpassede boliger. Hun viste til at det er en positiv utvikling på landsbasis med en nedgang i antall bostedsløse.

Langsholt sa at det har blitt vanskeligere å komme seg inn på boligmarkedet. Slik startlånet er innrettet, får en akkurat så vidt ikke kjøpt noe og blir dermed avhengig av tilskudd i tillegg. Det er kommunale variasjoner. Det er viktig med rett bolig til rett person. Bolig er et tema i storbyene, men er også en utfordring i mellomstore kommuner. Aktive rusavhengige og psykisk syke blir tapere. Det er mange gode tiltak, men innsatsen smuldres opp. Det er behov for et samlet løft og en dugnad. Samarbeidsforum mot fattigdom vil gjerne være en samarbeidspartner i dette. Samarbeidsforum har levert inn en modell for brukervedvirkning til Husbanken.

Dialog

Torvald Øyen sa at regjeringens initiativ til en inkluderingsdugnad er bra. Lønnstilskudd er et virkemiddel for inkludering i arbeid. En bør se på mentorordninger, da mange har behov for veiledning i prosessen inn i arbeidslivet. Han viste her til Vilje viser vei. Man bør videre se på arbeidsmarkedstiltakene. Kurs kan ikke erstatte vanlig arbeid. Opplæring i arbeidslivet gir bedre resultater.

Statsråden sa at en må unngå glippsoner ved tilbakeføring av straffedømte. Brukererfaringer bør trekkes inn i dette arbeidet. I inkluderingsdugnaden vil en spørre både arbeidsgivere og brukerorganisasjoner om erfaringer og innspill.

Langsholt sa at Samarbeidsforum gjerne bidrar med brukererfaringer og sin kompetanse. Samarbeidsforum ønsker å få være med inn i arbeidsgrupper i en tidlig fase, mens det er mulighet til å påvirke arbeidet. Langsholt sa at departementet har et stykke å gå her og at direktoratet er bedre på dette. Det bør på alle nivåer være en ryggmargsrefleks at en stiller seg spørsmålet om en har spurt brukerne. En bør ta inn erfaringskonsulenter i arbeidet. Statsråden sa at det er ulike nivåer for medvirkning, og viste til kravene om offentlig høring. Langsholt sa at mye er fastlagt når en sak sendes på høring. Også utvalg må innhente erfaringer fra brukerorganisasjonene om saker som angår dem. Brukerutvalget i NAV kan utnevne en person som kan delta inn i denne typen arbeider. Her ble det vist til Sysselsettingsutvalget som et eksempel.

3. Oppsummering av møtet

Statsråden takket for mange gode og konkrete innspill. Hun vil ta opp innspillene vedrørende utdanning og kompetanse under soning med Justisdepartementet. Innspillene om boligsosiale virkemidler og boligstrategien vil hun ta opp med Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Arbeids- og sosialdepartementet vil se nærmere på innspillene vedrørende vedtakskompetanse for NAV-veiledere i fengsel, og se på hvordan dette fungerer i dag. Hun sa at hun vil ta med seg innspillene om mentor-/fadderordninger, lønnstilskudd og opplæringstiltakene inn i arbeidet med inkluderingsdugnaden.

Hauglie oppfordret Samarbeidsforum til å bruke NAVs brukerutvalg.

Samarbeidsforum overleverte sine innspill til inkluderingsdugnaden også skriftlig, samt en kopi av Samarbeidsforums innspill til statsbudsjettet for 2019 (begge dokumentene er vedlagt). Det skriftlige innspillet til inkluderingsdugnaden omhandler, i tillegg til det som ble fremført i møtet, innspill om overgangsstønad/utdanningsstønad for enslige forsørgere.

4. Eventuelt, og neste møte

Samarbeidsforums innspill om brukermedvirkning ble tatt i dialogen under punkt 2 (se over).

Neste møte er berammet til 24. september 2018.

Vedlegg